

(GÜNDEM)

küreselleşme + kriz = açlık + isyan

SİBEL ÖZBUDUN - TEMEL DEMİRER

*"her akşam bir umuttan sessizce
her akşam bir direnç yaratabilen."
-Afşar Timuçin*

Yalan yerle yeksan oluyor; daha da olacak; evet, yalanın nihayetine doğru ilerliyoruz...

Taha Akyol'un bile *Milliyet*'teki yazısında "Marksizmi özlediği"ni beyan ettiği; İsak Alaton'un, "Bu durum [yani serbest piyasa -y.n] binlerce insanın açlık ve yoksulluk çekmesine ve hatta ölümüne yol açıyor. Serbest piyasa ekonomisi artık işlevini yerine getiremiyor mu? Adam Smith öldü sanırım. Çözüm için insanlığın Karl Marx'ı yeniden keşfetmesi mi gerekiyor?" sorusunu dillendirdiği koordinatlarda "Tarihin sonu"nu ilan edenler neredesiniz? Sesiniz soluğunuz neden kesildi?

"Tarihin sonu" mu demiştiniz? Hayır! O yalan da nihayete erdi.

Görmeyen, bilmeyen yok: Daha da "güçlenecek" devam ediyor, sınıf mücadelelerinin ürünü olan tarih; "Küreselleşme + Kriz = Açlık + İsyan"ın bildik diyalektiğiyle...

Çok şey değişti; çok şey daha da değişecek...

Taşlar yerinden oynuyor; hiçbir şey eskisi gibi olmayacak...

Evet, sürdürülemez kapitalizmin karaya oturmasıyla, Kuzey'den Güney'e hiçbir yerde, hiçbir şey eskisi gibi olmayacak...

Çünkü gündemi, kapitalizmin merkez-çevre

Neo-liberal küreselleşme, dünya halklarının "ekmeğiyle oynuyor". Oysa "ekmek ile oynamak" tehlikelidir, köşeye kısıtılmış, hayatı karartılmış, iliğine dek sömürülen yığınlara, "zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadığı"ni anımsatır apansız. Onları bir kez daha "bitti, sona erdi" denilen tarihin sahnesine çağırır.

kapsayıcılığında küresel kriz belirliyor.

Krizin küreselleşmesi

"Tek kutuplu dünya" ya da "küreselleşme" mi demiştiniz?

O defter kapandı; ABD Dış İlişkiler Konseyi Başkanı Richard Haass'ın saptamaları da bu gerçeğin altını çiziyor: "Tek kutuplu çağ, beklenmedik bir Amerikan hakimiyetine sahne olan bir dönem kapanıyor. 20 yıla yakın sürdü, ki bu süre tarih okyanusundaki bir damladır. ABD'nin hatalarının yanı sıra küreselleşmenin neticeleriyle birlikte çökme noktasına gelen tek kutuplu dünya düzeninin yerini kutupsuzluk alacak."

Küreselleşme balonuna gelince; o da patladı...

Financial Times'dan Gideon Rachman, 'Küreselleşmeye Siyasi Tehditler' başlıklı yazısında, "Küreselleşmeyi geçerli kılan politik değişimler aslında son derece kısa bir zaman dilimi içinde

gerçekleşti" vurgusuyla ekliyor: "Bu dünya 20 yıldan az bir süredir böyle. Daha önceki küreselleşme evreleri daima siyasi karışıklıklarla, ayaklanmalarla sona erdi -1914 yılında patlak veren Birinci Dünya Savaşı ve 1930'larda faşizmin yükselişi... Benzer şeyler neden şimdi de yaşanmasın?"

Evet tehdit bu kadar gerçekken; küresel ekonomik krize yönelik kaygılar artıyor.

Kolay mı? Dolar dipte, altın ve petrole rekor dayanmıyor, borsalar tepetaklak, dünya finans devleri bile milyar dolarlık zararları nedeniyle iflasa direnmeye çalışıyor.

Raydan çıkan finans, toplumu yok ediyor. "Açgözlü" spekülâtörlerin ağır krizler sırasında yaptıkları, çalışanlara zarar veriyor. İşsizlik ve eşitsizliklerin artması sonucu asgari ücretliler ve yoksullar spekülasyon ve iflaslarla boğuşmak zorunda kalıyor.

"Kuralsızlaştırılmış finans toplumları yıkmaktadır. Hisse senedi sahipleri finans kuruluşlarını kuzeyden güneye her gün daha fazla rant sağlamak için emekçilerin ücretlerine baskı yapmaya zorluyorlar. Şiddetli krizlerle büyük gösteri ve gürültüyle birdenbire ve hoyratça ortaya çıkarak inanılmaz boyutlara ulaşan spekülâtif açgözlülük sonuçta istihdamı ve ekonomik aktiviteyi olum-

(GÜNDEM)

ABD kapitalizmi için militarizmle emperyalizm birbirinden ayrılmıyor. ABD'nin sürekli olarak daha çok silaha, daha çok askere ihtiyacı var

Şurası artık çok net: Dünyanın baldırı çıplakları, yeryüzünün lanetlileri yeniden tarihin sahnesindeki yerleri almaya başlıyorlar...

Egemen(lerin) medyaları bu gerçeği gölgelemeye, önemsizleştirmeye, görmezden gelmeye özel gayret sarf etse de, güneş balçıkla sıvanamıyor...

suz yönde etkilemekte; işsizliği, iş güvensizliğini ve eşitsizlikleri artırmaktadır. Spekülasyon ve onu izleyen krizin zararını ise emekçiler ve toplumun en yoksul kesimleri ödemektedir.

Bunların arka planında, "bırakınız yapsınlar"cı neo-liberal azgınlık vardı!

Küresel kriz 2006 yılının Mayıs ayından bu yana çeşitli iniş ve çıkışlarla sürüp gidiyor. Bu kriz sürecinin en ağır bölümü 2008'de ortaya çıkmaya başladı.

Mahfi Eğilmez'in de itiraf ettiği gibi, "Kriz yok diyenler için en ağır darbe krizin varlığını kabul eden IMF'den geldi."

Uluslararası Para Fonunun (IMF) yayımladığı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda, mali kriz karşısında küresel büyümenin yavaşlayacağı ve ABD'nin 2008 yılında "orta derecede bir resesyon" yaşayacağı açıklandı. Dahası, IMF sadece "kötümser" veriler yayımlamakla kalmamış, bir de raporun 4. sayfasından başlayarak "Ağustos 2007'de baş gösteren finansal krizin (1930'lardaki) Büyük Buhran'dan bu yana karşılaşılan en büyük finansal şok" olduğu değerlendirmesini yapmıştır.

Ayrıca IMF Para ve Sermaye Piyasaları Bölümü Başkanı Jaime Caruana, küresel mali krizin uzun süre devam edeceğini, sonuna ulaşmak için uzun süre geçmesi gerektiğini ifade etti.

Joseph Stiglitz, "ABD ekonomisindeki düşüşü sadece son dakika hamleleriyle geçiştirmeye çalışırken, Büyük Buhran'dan beri en kötü krize tanık olabiliriz," diyor; aslında verili koordinatlar da krizi inkar eden yok gibi. ABD Merkez Bankası yetkililerinin, ABD ekonomisinin durumu konusunda kaygılı olduklarını belirtiyor. Greenspan'den önce başkanlık görevini yürüten Paul Volcker da krizin devlet desteği olmadan atlattılamayacağını söylemekte örneğin.

Ayrıca Merkez Bankası'nın eski başkanı Alan Greenspan de, ekonominin durgunluğa girdiğini kaydedip, durgunluğun ne kadar süreceği ve ne kadar derin olacağını kestirmek için erken olduğunu ifade etti.

ABD parantezi

Geçerken bir not daha: ABD'de yapılan kamu-

oyu araştırmaları, ABD'lilerin yüzde 58'inin küreselleşmenin kendileri için iyi olduğunu düşünmediklerini ortaya koyuyor.

Bununla birlikte ABD'de 28 milyon insan temel gıda maddelerini tüketebilmek için karneye bağlanmış durumda. *The Independent*'in yazdığına göre bu sayı 2007'de 26.5 milyon olarak belirlenmiş. Gazete, gidişin artık gizlenemeyecek düzeyde olduğunu ve ABD'yi zor günlerin beklediğini açıklamalarına eklemekte. Ayrıca açıklamalarına, 281 milyon nüfuslu ülkenin temel gıda maddelerini alabilmek için karneye bağlanan insanların sayısına her geçen gün yenilerinin eklenmekte olduğunu, mortgage krizinden sonra halkın evini kaybetmenin yanında bütün varlıklarını da yitirmekle yüz yüze geldiğini ve işsizliğin de bu durumda fazlasıyla etkili olduğunu ekliyor.

ABD, tarihinin en büyük sefaletini yaşıyor. 1960 yılından beri yürürlükteki karneye gıda yardımı uygulamasının bu denli artmış olması, yürütülen "Neo-Con" ekonomik sistemin çöküşü ve üretim sermayesinden uzaklaşarak finans sermayenin öne çıkması olarak değerlendirilmekte. Nitekim *Monthly Review* dergisinde J. Bellamy Foster, 'Rasyonel Kapitalizmin Sonu' başlıklı yazısında, mali sermayenin üretimi terk ederek tekelleşme özelliğini hızlı bir yükselişle, dünya küresel sermaye iktidarına taşımaya başlamasını irdeliyor.

Yazar, sürecin savaş ekonomisine dönüşmesinin de kaçınılmaz hale geldiğini vurgulayarak Amerikan sisteminin artık büyük bir durgunluğa (resesyon) girdiğini anlatarak, "ABD ekonomisinde bunalımın temel nedeni, sermayenin mali alanlara kayması, muazzam bir mali sermaye yığınağı oluştururken yatırımların kısıtlanması. Serbest piyasa ekonomisinde sözü edilen, ekonomiyi dengeleyen o 'görünmez el', artık serbest rekabet değil, mali sermayedir. Küreselleşen teknelci kapitalizm, dünya ölçüsünde eşitsizlikler ve savaşlar doğuruyor. ABD askeri gücüne dayanarak dünyaya egemen olmaya çalışıyor. Kürenin her köşesinde kurduğu askeri üslerle şimdiden bir imparatorluk oluşturuyor. Bu, Amerika'ya çok pahalıya mal oluyor. Hedef,

ABD şirketlerine yatırım alanları açmak, onların kârlarını arttırmaktır; kürenin doğal kaynaklarına sahip olmaktır. Bu nedenle ABD kapitalizmi için militarizmle emperyalizm birbirinden ayrılmıyor. ABD'nin sürekli olarak daha çok silaha, yeni silah sistemlerine, daha çok askere ihtiyacı var. Dünyada ekonomik, politik egemenliğini kurmak için askere ihtiyaç var" diyor.

Ancak bunda da "sıkıntı var"!

Vincet Sewert'in ifadesiyle, "NATO güçlerinin Afganistan'daki kaybı, sadece 2007 yılındaki 8000'ken, Afganistan'da kaybeden ABD İmparatorluğu için Irak da, Zbigniew Brzezinski formülasyonu, "Küresel bir bumeranga dönüştü"!

Bilen var mı? Irak savaşı kaç patladı? Nobel ekonomi ödüllü Joseph Stiglitz ve bütçe sorunları uzmanı Harvard profesörü Linda Bilmes'in, 3 Mart 2008'de yayımladıkları, 'Savaşın Üç Trilyon Doları: Irak Çatışmasının Gerçek Maliyeti' başlıklı eserde açıkladıklarına göre, Irak savaşının gideri üç trilyon dolara ulaşmış bulunmaktadır.

Stiglitz ve Bilmes'e göre, Irak savaşının maliyeti 12 yıl süren Vietnam Savaşı'ndan daha fazladır. Kore Savaşı'nın giderinin ise iki katıdır. Birleşik Amerika Irak savaşına her ay, BM'nin yıllık bütçesine eşit 16 milyar dolar harcamaktadır.

Yazarların hesaplamalarına göre 3 trilyon dolarla 8 milyon konut inşa etmek, 15 milyon profesör yetiştirmek, 530 milyon çocuğa sağlık hizmeti vermek, 43 milyon öğrenciye burs sağlamak, Amerikan halkını elli yıl boyunca sosyal güvenliğe kavuşturmak işten bile değildir. Birleşik Amerika'nın Afrika'ya yaptığı kalkınma yardımı ise yılda sadece 5 milyar dolardır. Çin bile bu konuda Amerika'yı geride bırakmak üzeredir. Söz konusu 5 milyar dolar ise Amerikan ordusunun on günlük masrafına eşittir.

Bu kadar harcamanın "sonuçları"na gelince: Dünya Sağlık Örgütü ve Irak hükümetine bakılırsa, Mart 2003'ten beri 104 bin ile 223 bin arasında insan hayatını yitirdi. Irak Ceset Sayımı adlı örgüt, bu rakamı 90 bin olarak veriyor. Saygın tıp dergisi *Lancet*'in yayımlamayı uygun gör-

(GÜNDEM)

düğü İngiliz ve Iraklı araştırmacıların verilerine göreseye can kaybı 1.2 milyon! Irak'ın, insan hayatının değersizliğinin nasıl da sembolü olduğunu bir düşünün...

"Neo-Con"ların, ABD hegemonyasını askeri güce, yalnız davranma kapasitesine dayanarak restore etme projesi, beş yıl boyunca, her aşamada, askeri gücün, yalnız davranma kapasitesinin sınırlarını gözler önüne serdi. ABD deyince "haydut devlet" imajı egemen olmaya başladı.

Ve "haydut devlet", Afganistan ve Irak'ın ardından, şimdi de namlularını İran'a çeviriyor!

ABD Başkanı George W. Bush ulusa sesleniş konuşmasında beklendiği gibi Irak'tan asker çekmenin ertelenmesi tavsiyesine olumlu karşılık verirken, Irak üzerinden "şer eksenindeki" İran'ı tehdit etti!

Tüm bunlar; küresel krizden kaynaklanan ve onu ağırlaştıran "gelişmeler"...

Açlık

Küreselleşen açlıkta buraya kadar ifadeye gayret ettiğimiz diyalektiğin velüt aktörlerinden bir diğeri...

Kriz ile birlikte açlık ve yoksulluk yeniden tartışılıyor. Çünkü ABD ve genelde İngilizce konuşan ülkelerdeki (neo-liberalizmin öncüleri) gelir dağılımı, dünyada açlık, yoksulluk, küreselleşmeye karşı tepkiler üzerinde de yoğunlaşmaya başladı.

Bu koordinatlarda Maltepe Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Sabahattin Şen, tüm dünyada mısır, pirinç, buğday ve soya gibi temel gıda maddelerinin fiyatları 2007 yazından 2008'e yüzde 40 arttığına dikkat çekerken; 2005-2007 kesitindeki üç yıllık artışın ise yüzde 80'i geçtiğinin altını çiziyor. Sonra da Mısır, Pakistan, Endonezya, Haiti, Tayland ve Yemen başta olmak üzere 30'un üzerindeki ülkede yaşanan büyük açlık sorunlarına işaret ediyor...

Dünya, yine büyük bir açlıkla yüzyüze; *The Economist* dünya gıda krizini kapak konusu yaptı. Dergi, "Gıda fiyat enflasyonu dalgası, arkasında ayaklanmalar ve sarsılmış hükümetleri bırakarak dünya çapında ilerliyor. 30 yıldan bu yana ilk defa birçok yerde aynı anda gıda protestoları oluyor" diye yazdı. Dünyada bir milyar insanın günde 1 dolar ile geçindiğine dikkat çekti.

Büyük çoğunluğu Afrika ülkelerinde olmak üzere dünyada 800 milyon kişi yetersiz beslenme tehdidi altında yani "aç" yaşıyor. UNICEF 2008 Çocuk Durum Raporu'na göre, gıda yoksulu ülkelerde her yıl 1000 çocuktan 119'u beşinci yaş gününü göremeden yaşamını yitiriyor.

BM verilerine göre, "gıda yoksulu ülkeler" listesinin üst sıralarından yer alan Siera Leone, Nijer, Nijerya, Çad, Etiyopya, Liberya, Afganistan ve Somali anne ve çocuk ölüm oranlarında da başı çekiyor. Afrika ülkesi Siera Leone'da her dört çocuktan biri hayatını kaybediyor. Diğer taraftan her yıl Nijerya'da 59 bin, Afganistan'da 26 bin anne ölüyor.

Rapor, 83 bin çocuğun yetersiz beslenme

kurbanı olduğu ve 13 bin 500'ünün açlıktan ölümlerle burun buruna geldiği 10 milyon nüfuslu Somali'de, yardıma muhtaç insan sayısının 1 milyondan 1.5 milyona yükseldiğini ortaya koyuyor.

Özetle yoksul ve yoksun bırakılan Güney ülkeleri feryat ediyor: "Açız!"

Söz konusu açlık birdenbire gelmedi ki. On yıllardır Afrika'nın, Latin Amerika'nın, Uzak Doğu'nun ve Asya'nın yoksul coğrafyalarında sürüp giden emperyalist-kapitalist talanın devreye soktuğu felaket, sürdürülemez açlıkla daha görünür hale geldi, hepsi o kadar!

Ne mi oluyor?

Dünyada askeri masraflar için yılda 1 trilyon dolardan fazla para harcanıyor. Bunun 300 milyar dolarıyla az gelişmiş ülkelerin temel sağlık, eğitim, konut sorunları çözülebilir!

Her gün 30 bine yakın insan açlıktan ölüyor. Avrupa'da sigara için 30 milyar, dondurma için 11 milyar dolar harcanıyor!

Dünyada yaşayan insanların yarısı günde 2 dolardan az parayla geçiyor!

Yeter mi?!

İsyan

Bu kapkara tabloda; Dünya Bankası'nın, 2005-2007 kesitindeki üç yılda dünyada iki katına çıkan gıda ürünleri fiyatlarının düşük gelire sahip ülkelerde 100 milyon insanı daha da yoksullaştıracağı uyarısında bulunduğunu anımsatan BM Genel Sekreteri Ban Ki-mun'un açıklamalarına, Haiti'de başbakanın görevden alınmasına yol açan ekmek isyanları eşlik ediyor.

Güney Afrika'nın Johannesburg şehrinde bir açıklama yapan sendikalar federasyonu COSA-TU sözcüsü Patrick Craven, yükselen gıda fiyatları karşısında ülkede ayaklanma çıkabileceğine işaret edip, insanların çok kızgın olduğunu belirterek, Güney Afrika'daki bu kızgınlığın, Haiti'deki gibi kargaşayla sonuçlanma potansiyeline sahip olduğunu açıkladı.

Craven'in açıklamaları boşuna değil: Güney Afrika'da gıda fiyatlarındaki artış enflasyonunun 2003-2007 kesitindeki beş yılın en üst seviyesine çıkmasına yol açtı. Ülkede işsizlik oranı da yüzde 25'i buluyor. Dünya pazarlarında pirinç fiyatları son iki ayda yüzde 75, buğdayınki de geçen sene yüzde 120 oranında yükseldi.

Afrika'daki temel gıda maddesi mısırın fiyatıysa 2006 başından beri iki kattan fazla yükseldi. Gıda fiyatlarının yükselmesi yüzünden Afrika kıtasında Mısır, Kamerun, Nijer, Burkina Faso, Asya'da ise Endonezya ve Filipinler'de protestolar düzenlendi. 31 yıl önceki "ekmek ayaklanmasından" bu yana en büyük isyanın patlak verdiği belirtilen Mısır'daki gösterilerde çıkan çatışmada iki kişi ölmüş, 100'ün üzerinde kişi yaralanmıştı.

Evet IMF'nin bile kıtlık uyarısı yaptığı koordinatlarda Hindistan Maliye Bakanı Palaniappan Chidambaram da yükselen gıda fiyatlarının, toplumsal ayaklanmaların yayılması tehlikesi yarattığını belirtti.

Liberation ile söyleşisinde Jean Ziegler dünyanın gıda kıtlığı ve fiyat artışlarından kaynaklanan çok uzun süreli bir gösteriler dönemine girdiğini ifade etti.

Gıda fiyatlarındaki yüksek artış Kamerun, Mısır, Etiyopya, Haiti, Endonezya, Fildişi Sahili, Madagaskar, Moritanya, Filipinler ve birçok ülkede gösterilere neden olmuştu. Pakistan ve Tayland'a tarlaların ve depoların yağma edilmesini önlemek üzere ordu devreye girmiş ve Burkina Faso'da ise genel grev yapılmıştı.

IMF Başkanı Dominique Strauss-Kahn da artan gıda fiyatlarının hükümetlerin devrilmesi ve savaşların çıkması gibi sonuçlara gebe olduğuna dikkat çekip, gıda fiyatlarındaki artışın Haiti ve Mısır gibi ülkelerde isyan çıkardığını hatırlatarak, "Yeryüze bununla baş etmeli" dedi. IMF şefi, bunun demokrasiyi tehdit eder hale geldiğini belirterek "Krizin tırmanması demokrasiyi sorgulanır hale getirir. Savaş riski var. Tarih bu tür nedenlerle çıkmış savaşlarla dolu" ifadelerini kullandı.

Ve nihayet "Sessiz Katliam" olarak nitelediği küresel açlık konusunda Jean Ziegler, "Biyoyakıt için üretim yapılması, pazardaki spekülasyon ve AB'nin ihracat sübvansiyonları, yoksul ülkelerdeki kitlesel açlığın sorumlusunun Batı olduğunu açıkça gösteriyor," derken; yaşananlar ile Fransız Devrim'i karşılaştırarak, bir gün aç insanların zalimlere karşı ayaklanacağını altını çizip, "Dünyanın zenginliğinin tek elde toplanmasından" küreselleşmeyi sorumlu tutarak, "Dehşet verici bir dünya yaratan borsa simsarları, spekülasyoncular ve mali haydutlar çetesiyle karşı karşıyayız," dedi!

Evet, neo-liberal küreselleşme, dünya halklarının "ekmeğiyle oynuyor". Oysa "ekmek ile oynamak" tehlikelidir, köşeye kısırılmış, hayatı karartılmış, iliğine dek sömürülen yığınlar, "zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadığı"ni anımsatır apansız. Onları bir kez daha "Bitti, sona erdi" denilen tarihin sahnesine çağırır.

Şurası artık çok net: Dünyanın baldırı çıplakları, yeryüzünün lanetlileri yeniden tarihin sahnesindeki yerleri almaya başlıyorlar...

Egemen(lerin) medyaları bu gerçeği gölgelemeye, önemsizleştirmeye, görmezden gelmeye özel gayret sarf etse de, güneş balçıkla sıvanamıyor...

Baldırı çıplakların ayaklanmaları haberleri, eylem görüntüleri, çaresizlik ve vahşet boyutları son günlerin haberlerinde, ne kadar sansürlenirse sansürlenirse giderek daha sık, daha çarpıcı gündeme giriyor. En ezik, en yoksul, en aşağıdakiler, düzen dışına en çok atılmış, itilmiş, kakılmışlar, en çok uyutulmuş, çıkarlarının bilincinde olamayan, çıkarları doğrultusunda hak aramada örgütlenememiş, tevekküle alışmışlar, afyonlanmışlar, dünya krizi bağlantılı çaresizliğin yeni boyutlarında gazaba gelip, başkaldırıyorlar...

Emin olun bu hikâyenin sonu tatlıya bağlanacak...